

L'independentisme després de la DUI

«L'independentisme està començant una difícil recerca d'una nova estratègia, que ha de rearmar gairebé des de zero després del fracàs rotund de l'anterior»

Un xaval que pugui votar per primera vegada a les properes eleccions municipals haurà viscut bona part de la seva vida amb consciència política en una Catalunya on cada 11 de setembre surten centenars de milers de persones al carrer per reclamar la independència. Va néixer quan el pujolisme moria i segurament no recorda la presidència de Maragall. Va començar primer de l'ESO quan ja es parlava de "procés". Contrari o favorable, la seva cultura política estarà estretament lligada a valors que el procés i els seus crítics han estès.

Un dels objectes mítics que el procés ha consolidat és el de la DUI i les estructures d'estat, que són dues cares de la mateixa moneda. Parteixen de la idea que "Catalunya serà el que vulguin els catalans", axioma freqüentment confós entre l'aspiració i la descripció. Durant aquest temps s'ha popularitzat un relat que assegurava que la construcció d'"estructures d'Estat" portaven de forma inexorable a la independència. La independència cau com fruita madura en la mesura que hom pugui disposar d'un sistema ferroviari propi, d'un control dels tributs, en la mesura que un dia fos capaç de substituir l'Estat.

Aquesta teoria té una closca de veritat i un cor de mentida. Pot ser que la capacitat de substituir a l'Estat sigui important, fins i tot necessària per a la independència. Però no és ni de bon tros suficient. Aquesta confusió ha portat a molts a analitzar el fracàs del 27 d'octubre adduint que "no estaven preparats", com si la formació d'un nou estat tingués a veure amb estar administrativament preparat. Amb haver signat tals decrets, realitzat aquestes lleis o posat en funcionament aquests organismes.

L'anvers de les estructures d'Estat és la DUI. Al xaval que votarà per primera vegada les properes municipals la cultura política del país, independentista o no, li ha ensenyat que hi ha una eina definitiva per a les secessions que és la declaració unilateral d'independència. El relat explica que es pot llançar una DUI i tenir efectes més o menys immediats, la facis en les condicions que la facis. Fins i tot els més contraris a la independència han comprat en certa forma el relat d'una DUI plenipotenciària.

Les dues coses, estructures d'estat i DUI, conformaven l'espina dorsal del programa amb el qual JxSí es va presentar i va arrasar en les eleccions de 2015. No obstant això, el pla aviat va mostrar els seus límits. Per molt que Oriol Junqueras construís una agència tributària catalana amb capacitat per recaptar tots els impostos, era obvi que la hisenda catalana no podria competir amb l'espanyola en una eventual situació de xoc de legalitats, perquè Espanya és un Estat amb tots els seus mecanismes i un engruixat poder coercitiu, i Catalunya no. Això es pot estendre a tot el que desitgem: les relacions exteriors, la seguretat, les comunicacions, el sistema de salut, les polítiques laborals...

I, si les estructures d'Estat no funcionaven com s'esperava, sobre la DUI va començar a haver-hi alguna cosa més que dubtes. És llavors quan es rectifica el pla complet introduint un referèndum, una cita que no tenia cap sentit històric que hagués sortit dels programes dels partits. Va ser una rectificació en tota regla, sí, però mai es va reconèixer obertament com a tal. Una de les constants d'això que anomenem "procés" ha estat la desconfiança dels mandataris independentistes sobre la solidesa i consistència de la seva base -la teoria del suflé no estava totalment desacreditada a dins de l'independentisme-, de manera que sempre es va prioritzar avançar a debatre en públic sobre els dubtes i els possibles canvis de rumb.

Per això el referèndum unilateral es va inserir com si res en el pla de les estructures d'estat més DUI, tot i ser idees provinents de lògiques molt diferents. I així es va arribar als convulsos mesos de setembre i octubre de 2017, on totes aquelles estratègies sovint improvisades, contradictòries i amb més que un punt de voluntarisme es van posar en marxa i van desembocar en un referèndum que va funcionar en molts plans però no com a generador de consens intern ni de reconeixement extern sobre una independència immediata. I la posterior declaració d'independència, que més enllà de la discussió raonable sobre si és legítima o justa, és obvi que ha fracassat estrepitosament en els seus objectius.

L'escenari en el qual es troba l'independentisme després d'aquesta DUI és, per tant, el fracàs de tota la cultura política del procés, l'enfonsament de tot un sistema de supòsits en els quals s'ha basat l'estratègia independentista gairebé durant l'última dècada. Contra la creença de les pròpies elits polítiques independentistes, l'únic que sosté a dia d'avui el pols és precisament una indestructible base social partidària de la secessió que s'ha assentat sobre els dos milions de catalans, convertint-se en l'única majoria política articulable a Catalunya.

Aquesta, juntament amb la forta empremta de la repressió política, és la raó que millor explica la inquietud en la qual tant el moviment com les formacions independentistes s'han instal·lat des del 27 d'octubre. Els estranys discursos de la campanya, la discussió actual entorn de la investidura i la paràlisi política de tot el sobiranisme només s'expliquen des de l'evidència del col·lapse de la ruta seguida fins al moment. Moments així, en vindran molts i molts mes. L'independentisme està començant una difícil recerca d'una nova estratègia, que ha de rearmar gairebé des de zero pel que fa a cultura política, pràctiques, tàctiques, enraonaments i supòsits.

De ben segur intentarà fer-ho perquè, malgrat tot, té aquests dos milions de ciutadans fermes en les seves conviccions sobre la construcció d'una república per a Catalunya. Ara bé, haurà de fer-ho en un context totalment diferent al del període de gènesi del procés, 2012-2015, marcat ara per la virulència oberta de l'Estat, la repressió contra l'independentisme i la fractura política interna a Catalunya, que és molt més important del que molts independentistes solen voler acceptar.

El rearmament ideològic no serà ni fàcil ni plàcid, ni es resoldrà amb consignes clàssiques ni crides a la unitat. Si es fa, es farà sobre un erm de certeses. És farà, també, en mig d'una batalla pel poder disfressada de batalla per nobles valors, la qual cosa sol portar a perdre la capacitat de triar bé les batalles en les que un moviment es fica. És probable per tot això que l'independentisme no sigui capaç de reprendre la iniciativa política com a tal, com a independentisme, fins que no sotmeti a un judici ponderat però sever, probablement dolorós, a tota l'anterior etapa. I això no es fa en dos dies.

Un xaval que pugui votar per primera vegada a les properes eleccions municipals haurà viscut bona part de la seva vida amb consciència política en una Catalunya on cada 11 de setembre surten centenars de milers de persones al carrer per reclamar la independència. Si aquest xaval és, a més, independentista, és hora que es qüestioni si aquestes manifestacions han de seguir produint-se. I així amb cada un dels pilars sobre els quals descansa la tradició política que ha heretat. Si l'independentisme català té cap futur dependrà de les noves respostes que els independentistes es donin a si mateixos.